herpy

SKÖLDPADDOR

Common Musk Turtle

Sternotherus odoratus

Sternotherus odoratus är en liten, nästan helt vattenlevande sköldpadda från östra Nordamerika. Sköldpansaret blir bara 8-13 cm, men djuret kan bli många decennier gammalt. Arten är mest aktiv i skymningen och på natten, simmar dåligt och kräver ett filtrerat kar med förhållandevis lågt vatten, en varm lampa och UVB. När den känner sig hotad avger den en illaluktande vätska.

Familj: Kinosternidae Tidigare namn: *Kinosternon odoratum*

FAKTARUTA

DJURET

Vuxenstorlek	**8-13 cm** total längd inkl. svans
Livslängd	**20-50 år**
Aktiv	**I skymningen och på natten**
Levnadssätt	**Akvatisk**
Biotop	**Våtmark**
Svårighetsgrad	**Nybörjare**

SKÖTSEL

Min. terrarium	**80 × 40 × 45 cm** L × B × H för 1 vuxet djur
Temperatur, dag	**24-29 °C**
Värmeplats	**30-35 °C**
Temperatur, natt	**20-24 °C**
Luftfuktighet	**50-80 %**
Vatten	**Akvaterrarium** djup 15-25 cm
Vattentemperatur	**22-26 °C**
UVB	**Nödvändigt** Fergusonzon 2
Föda	**Insekter, färdigfoder, växter, ryggradsdjur och maskar/sniglar**
Hålls	**Ensamma eller parvis**

AVEL

Fortplantning	**Äggläggande**
Könsmogen	**48-120 mån.**
Kullstorlek	**1-6 ägg**
Kullar per år	**1-4**
Inkubation	**60-86 dagar** vid 25-28 °C

SKYDD OCH PAPPER

CITES	**Bilaga II**
EU-bilaga	**Bilaga B**
IUCN	**Livskraftig (LC)**

Om arten

Sternotherus odoratus är en av de minsta sköldpaddorna i Nordamerika. Alla mått i texten avser ryggsköldens längd (carapax). Vuxna djur är 8-13 cm, och hanarna är något större än honorna. Ryggsköldén är avlång, smal och högt välvd, svartbrun med oregelbundna svarta streck eller fläckar och ofta begrodd med alger. Mittkölen är tydlig hos ungar och plattas ut hos vuxna. Bukskölden är liten, gul eller gräddfärgad med mörka fläckar, och den har bara ett enda, icke-funktionellt gångjärn. Mellan bukskölds plåtar syns hud, och det skiljer arten från *Kinosternon*-arterna. Huden är gråsvart med gula fläckar och ränder på benen och halsen.

Huvudet har en smal, spetsig nos och två gula ränder på varje sida, en ovanför och en under ögat. Ränderna är tydligast hos unga djur. På haka och hals sitter små känselspröt (barbeller). Hanen har ett större huvud, en längre svans som är bred vid roten och tunnare mot spetsen, och fjäll på bakbenen, som den använder för att hålla fast honan. Nykläckta ungar mäter omkring 25 mm och är de minsta sköldpaddorna i Nordamerika.

Sköldpaddan har körtlar längs bukskölds kanter, som avger en orange, illaluktande vätska när djuret blir skrämt. Det förklarar artnamnet, som kommer av latin *odor* (lukt). Doftavgivningen avtar ofta hos djur som hanteras. Med god skötsel lever arten vanligen 20-50 år, och den högsta kända åldern i fångenskap är knappt 55 år.

Utbredning och livsmiljö

Sternotherus odoratus är inhemsk i östra Nordamerika: från södra Ontario och Quebec i Kanada genom New England och de östra och centrala delstaterna i USA till Florida och Mexikanska golfens kust, och västerut till Wisconsin, Illinois, sydöstra Kansas, östra Oklahoma och östra Texas. Arten finns från havsnivån upp till omkring 1.170 m.

Utanför det ursprungliga området finns enstaka införda bestånd, t.ex. i Kalifornien och Tyskland. Länderna vid kartan är bara den ursprungliga utbredningen.

> **Naturlig utbredning:** USA och Kanada.

LIVSMILJÖ

Sternotherus odoratus lever i sjöar, dammar, långsamma floder och sumpmarker, helst i grunt, klart och växtrikt vatten. Vattendjupet är sällan över 2 m. Djuren går mest längs bottnen och simmar dåligt. Arten är mest aktiv i skymningen och på natten, och den är mer nattaktiv i de södra trakterna, där nätterna är varmare.

Djuren solar sig på grenar och grenklykor över vattnet, varifrån de låter sig falla ner i vattnet. De klättrar ganska bra, upp till omkring 2 m över vattnet. På land ses de bara under regn eller för att lägga ägg, och de byter sällan mellan åtskilda vattenområden. En dag tillryggalägger de i genomsnitt omkring 27 m.

När vattnet blir kallare än omkring 10 °C går djuren i vintervila och gräver ner sig omkring 30 cm i leran. I sydöstra USA förökar de sig hela året med höjdpunkt vår och höst.

Läs mer: Vintervila och årstider

Skötsel

TERRARIET

Håll djuret i ett akvarium eller ett lågt kar, inte i ett vanligt terrarium. Karet ska vara minst fem gånger så långt som ryggsköldenoch hälften så brett som det är långt, men aldrig under 80 × 40 cm för ett fullvuxet djur. Arten går längs botten och simmar dåligt, så bottenytan är viktigare än vattendjupet. Ett kar på 80 × 40 × 45 cm ger med 25 cm vatten omkring 80 liter och en kant på 20 cm ovanför vattnet, och det är minimimåttet för ett fullvuxet djur. Ett par ska ha minst 100 × 50 cm. Arten klättrar bra, så akvariet ska ha lock, och inredningen får inte bilda en trappa upp till kanten.

Vattendjupet ska vara så lågt att djuret kan stå med bakbenen på botten och sträcka upp huvudet över ytan utan att simma. Gör en djupgradient med platta stenar, och ge en flytande plattform eller en sten som landdel. En botten av medelstora stenar eller helt utan bottensubstrat är lättast att rengöra. Växter och gömställen ger trygghet.

Håll helst ett djur. Två hanar får inte hållas tillsammans. En hane som hålls tillsammans med en hona kan jaga henne ihärdigt, så de ska kunna skiljas åt. Två honor kan hållas tillsammans om det finns plats.

Arten är en stökig ätare och simmar dåligt, så strömmen ska vara svag. Välj ett filter avsett för minst 2-3 gånger vattenmängden, utan att det skapar stark ström. Ett särskilt utfodringskar gör rengöringen lättare.

TEMPERATUR

Vattnet ska vara 22-26 °C, och en vattenvärmare är normalt nödvändig. Undvik värmekablar eller värmemattor under karet, eftersom djuret går längs bottnen och kan bränna sig. Sätt vattenvärmaren bakom ett plastskydd. Är rummet varmt nog kan värmaren undvaras; mät temperaturen under ett par veckor innan djuret flyttar in.

Ytan på solplatsen ska vara 30-35 °C, och luften över vattnet omkring 29 °C. Använd en värmelampa, gärna en keramisk värmare i en metallkupol. På natten kan temperaturen sjunka något; 20-24 °C är en uppskattning. Grenar och kanter över vattnet får inte komma för nära värmelampan.

Vuxna djur tål svalare vatten, ner till rumstemperatur, när de har en varm solplats; ungar ska ha varmt vatten omkring 25 °C. I naturen går arten i vintervila när vattnet blir kallare än omkring 10 °C och gräver ner sig i leran. Vintervila är inte nödvändig i fångenskap.

Läs mer: Värme och temperatur

LUFTFUKTIGHET OCH VATTEN

Sköldpaddans fuktighet är själva vattnet, så luftens relativa fuktighet är inte avgörande och inte närmare dokumenterad för arten; 50-80 % i rummet är mer än nog. Luften över karet får inte vara kall eller dragig, för det ökar risken för luftvägsinfektioner.

Vattnet blir snabbt smutsigt, eftersom arten är en slarvig ätare. Använd vatten utan klor, och byt en del av vattnet regelbundet. Rengör karet grundligt med några månaders mellanrum.

VATTEN OCH VATTENKVALITET

Vattnet är djurets uppehållsplats. Vattendjupet är 15-25 cm för vuxna djur och lägre för ungar, med grundare partier där djuret kan vila. Djupet ska vara så lågt att djuret kan sträcka halsen och andas utan att simma, och bara en del av karet ska vara djup. Temperaturen är 22-26 °C (se Temperatur).

Använd ett filter som både filtrerar mekaniskt och biologiskt och är avsett för minst 2-3 gånger vattenvolymen. Ett invändigt filter är normalt tillräckligt när strömmen är svag. Använd vatten utan klor. Koppla all elektrisk utrustning vid vattnet till en jordfelsbrytare (HPFI-relä), och dra ur kontakten med torra händer innan du rör vid filtret.

LJUS OCH UVB

UVB är nödvändigt för att djuret ska kunna bilda D3-vitamin och ta upp kalk. Även om djuret inte alltid kommer upp ur vattnet ska det finnas en solplats med lampa, så att det kan välja. Ferguson-zonen är inte dokumenterad för arten; zon 2 är en uppskattning utifrån att arten är skymningsaktiv och inte alltid solar sig. Använd ett UVB-rör av hög kvalitet över solplatsen, utan glas eller plast emellan, och byt röret regelbundet, eftersom styrkan avtar.

Ljuset ska vara tänt omkring 12 timmar per dygn och släckt i 12 timmar. Låt djuret kunna dra sig tillbaka i skugga eller gömställe.

Läs mer: Ljus och UVB Läs mer: Kalk, vitaminer och tillskott

UTFODRING

Sternotherus odoratus är allätare, men övervägande köttätande. I naturen äter den små snäckor, musslor, kräftor, vatteninsekter som trollsländelarver och flicksländelarver, maskar, små grodyngel, ägg och as och lite växter och frön. Vuxna djur äter mest i vattnet. Arten har svårt att fånga bytet, för den kan inte skapa sugkraft, så födan måste ligga precis framför munnen.

I fångenskap accepteras daggmaskar, bitar av fisk och räkor, syrsor, blodmaskar, snäckor från uppfödning, svarta soldatflugelarver, mjölmaskar och pellets för vattensköldpaddor. Grönt som andmat, vattenpest och spenat kan erbjudas i små mängder. Utfodringsfrekvens och mängd är inte dokumenterade för arten; ge bara det djuret äter på kort tid, och ta bort rester.

Arten är en slarvig ätare, så ett särskilt matkar är en fördel; där kan kalk och vitaminer strös på fodret. Foderinsekter bör först få kalkrik föda.

Läs mer: Foderdjur: hållning och avel Läs mer: Uppfödning av grodyngel

BETEENDE OCH HANTERING

Sternotherus odoratus är skygg och går mest längs bottnen. Den är inget djur att ta upp: den kan bita med sin långa, rörliga hals och avge en illaluktande vätska. Ska djuret flyttas, ta det längst bak på ryggsköldenoch håll fingrarna bakåt. Vätskeavgivningen avtar ofta hos djur som hanteras.

Djuret kan klättra, så se till att ha lock. Det trivs bäst ensamt. Flera honor kan hållas tillsammans i ett stort kar, men två hanar får inte det.

Avel

KÖNSMOGNAD OCH KÖNSBESTÄMNING

Hanen har ett större huvud, en längre svans med bred rot och tunn spets och fjäll på bakbenen, och den blir något större än honan. Hanarna är könsmogna efter 4-6 år vid omkring 6 cm sköldlängd och honorna efter 8-10 år vid omkring 8 cm.

PARNING

Parningen sker i vattnet. I sydöstra USA förökar sig arten hela året med höjdpunkt vår och höst. Hanen jagar honan, knuffar på hennes sköld, biter henne i huvudet och sitter på henne, och honan kan spara sperma från hösten till vintern. Uppvaktningen är hård, så paret ska övervakas, och honan ska kunna komma undan.

ÄGGLÄGGNING OCH KULLAR

Honan lägger 1-6 ägg per kull, ca 19 × 25 mm, och 1-4 kullar per år. Det högsta kända antalet ägg under en säsong är 9. Hon gräver ett grunt bo, ofta under trädstammar eller i skugga, och flera honor kan dela bo. Äggen har ett tjockt men sprött skal. Ge honan en låda med jord eller sand på landdelen, så att hon har en plats att gräva.

INKUBATION

Äggen kläcks efter 60-86 dagar. Vid artificiell ruvning passar 25-28 °C, och äggen kläcks då efter omkring 70 dagar. Könet avgörs av ruvningstemperaturen: vid över 28 °C kommer nästan bara honor, och under 25 °C nästan bara hanar. Ruvningsfuktigheten är inte känd för arten. I naturen blir vissa ungar kvar i boet hela vintern och söker sig till vatten först på våren.

UPPFÖDNING AV UNGAR

Ungarna är omkring 25 mm och 1,6-3,2 g vid kläckningen och har en hög köl på skölden. De ska ha lågt vatten, växter och gömslen och små foderdjur. Vattnet ska vara omkring 25 °C, och solplatsen omkring 35 °C. Utfodringsfrekvensen för ungar är inte känd för arten. Håll ungar åtskilda från vuxna djur och se till att alla får foder.

Hälsa och vanliga misstag

Sköldpaddor döljer sjukdom, så var uppmärksam på förändringar. Väg och mät djuret regelbundet, och för en loggbok över vikt, aptit och beteende. Ett friskt djur har slät sköld utan knölar, klara ögon och är aktivt och nyfiket.

Typiska problem och fel i skötseln: - Brist på UVB eller kalk: det ger missbildad sköld med pyramidformade sköldplattor och bensjukdom. - Luftvägsinfektion vid för kall eller för fuktig luft: rinnande näsa, vattniga ögon och slöhet. - Smutsigt vatten, särskilt eftersom arten är en slarvig ätare. - Felaktig inredning där djuret inte kan nå ytan utan att simma.

Alla reptiler kan vara symtomfria bärare av *Salmonella* och smitta människor. Tvätta händerna före och efter kontakt med djuret, vattnet och utrustningen. Efter ett bett ska såret sköljas under rinnande vatten och rengöras med mild tvål.

Sök en veterinär med erfarenhet av reptiler om djuret tappar vikt, inte äter, har öppen mun eller verkar slött.

Läs mer: Karantän och hygien

Fråga alltid dina kunniga bekanta

Guiden är ett bra ställe att börja på, men den kan inte ersätta erfarenhet. Djur är olika, och mycket av det viktigaste lär man sig av dem som har hållit arten i åratal. Prata med en uppfödare, en erfaren djurhållare eller en veterinär med kunskap om kräldjur och groddjur innan du skaffar djuret - och igen om något verkar fel.